

Commissie Zorgvuldig Bestuur

CZB/V/GV/2016/377

BETREFT: geven van een educatief starterspakket aan afgestudeerde leerlingen lager onderwijs.

1. PROCEDURE

1.1. Ontvangst: 11 mei 2016

1.2. Verzoeker

[X], advocaat, namens [Y], initiatiefnemer[Z].

1.3. CZB

Op 6 mei 2016 laat de vraagsteller het secretariaat per e-mail weten namens zijn cliënt een vraag om advies te willen indienen.

Met een e-mail van 10 mei 2016 vraagt het secretariaat aan de vraagsteller om per e-mail duiding te geven bij het project waarover men het advies van de Commissie wenst en wordt meegedeeld dat de vraag zou kunnen behandeld worden tijdens de zitting van 3 juni 2016.

Op 11 mei 2016 ontvangt het secretariaat van de Commissie een e-mailbericht met de vraag.

2. INHOUD van de VRAAG

De vraagsteller legt de Commissie het project [Z] voor, dat als volgt wordt omschreven:

"Adolescente jongens en meisjes staan na het behalen van hun Lagere School diploma aan de poort van het Secundair Onderwijs. Uiteraard is dit een belangrijk moment in het jonge leven van deze jongeren. En het is rond dit belangrijk moment dat we een mooie actie uitgewerkt hebben.

Om het lagere school-verhaal te laten eindigen met een mooi slot en om het secundaire-verhaal een goede start te geven, willen we de afstuderende leerlingen vanaf volgend schooljaar (juni 2017) een gratis educatief geschenk geven.

De bedoeling is dat elke afgestudeerde leerling van de Lagere School een educatief starterspakket krijgt voor de overstap naar het Secundair Onderwijs met alleen maar veilige, positieve en educatief-verantwoorde zaken. Zo krijgt de leerling ook materiaal om onmiddellijk te gebruiken in het Secundair Onderwijs.

Deze adolescenten zullen vanaf dan meer en meer eigen keuzes moeten maken en daarin trachten we hen te ondersteunen met begeleidende informatie over social media, openbaar vervoer, recycleren... Ook vinden ze informatie over verenigingen, sportclubs, culturele activiteiten en andere mogelijkheden."

Ter zitting wordt het project verder toegelicht door de initiatiefnemer.

Er wordt verduidelijkt dat het geschenk door de deelnemende scholen bij de proclamatie zal worden uitgereikt aan de afgestudeerde zesdejaars en dat het pakket - een doos in de vorm van een boekentas met een ecologische uitstraling - volgende zaken zou bevatten: stalen van schoolmateriaal en consumentenproducten, voordeelbonnen voor schoolmateriaal en school gerelateerde aankopen, voordeelbonnen voor vrijetijdsbesteding en maatschappelijke informatie.

Men vraagt het advies van de Commissie omtrent het project.

3. ZITTING VAN DE COMMISSIE

3.1. Datum en uur: 3 juni 2016 (om 14 uur).

3.2. Kamer

Gemeenschappelijke zitting van de kamer bevoegd voor het basisonderwijs en de kamer bevoegd voor het secundair onderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, het deeltijds kunstonderwijs en het volwassenenonderwijs.

3.3. Commissieleden

De Commissie is in overeenstemming met artikel V. 22 van het decreet van 13 juli 2001 betreffende het onderwijs-XIII-Mozaïek en artikel 1 tot en met artikel 3 van het ministerieel besluit van 28.11.2007 betreffende de samenstelling van de Commissie Zorgvuldig Bestuur, zoals gewijzigd, als volgt geldig samengesteld:

De heer Bengt Verbeeck, voorzitter;

Hilde Timmermans, Lieven Cloots, Etienne Becuwe en Jean Dujardin, leden.

3.4. Aanwezige betrokkenen, getuigen, deskundigen, raadslieden

- Dhr. [Y], initiatiefnemer [Z];

- Dhr. [X], advocaat.

3.5. Stemming

De Commissie heeft na beraadslaging eenparig de volgende conclusies opgesteld inzake bevoegdheid en advies.

4. ADVIES VAN DE COMMISSIE

4.1. Regelgeving

** Decreet basisonderwijs van 25 februari 1997*

Art. 51

§ 4. Een schoolbestuur dat mededelingen toelaat die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen, waakt erover dat:

1° door het schoolbestuur verstrekte leermiddelen of verplichte activiteiten vrij blijven van bedoelde mededelingen;

2° facultatieve activiteiten vrij blijven van bedoelde mededelingen, behoudens indien deze mededelingen louter attenderen op het feit dat de activiteit of een gedeelte van de activiteit ingericht werd door middel van een gift, een schenking of een prestatie om niet of verricht onder reële prijs door een bij name genoemde natuurlijke persoon, rechtspersoon of feitelijke

vereniging;

3° bedoelde mededelingen kennelijk niet onverenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de school;

4° bedoelde mededelingen de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en de onafhankelijkheid van de school niet in het gedrang brengen.

**Codex Secundair Onderwijs*

Artikel 10

Een schoolbestuur dat sponsoring of mededelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen, toelaat, waakt erover dat :

1° door het schoolbestuur verstrekte leermiddelen vrij blijven van bedoelde mededelingen;

2° activiteiten vrij blijven van bedoelde mededelingen, behoudens indien deze mededelingen louter attenderen op het feit dat de activiteit of een gedeelte van de activiteit ingericht werd door middel van een gift, een schenking of een prestatie om niet of verricht onder reële prijs door een bij name genoemde natuurlijke persoon, rechtspersoon of feitelijke vereniging;

3° sponsoring en bedoelde mededelingen kennelijk niet onverenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de school;

4° sponsoring en bedoelde mededelingen de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en onafhankelijkheid van de school niet in het gedrang brengen.

**Omzendbrief BaO 2002/3 van 21 februari 2002 betreffende zorgvuldig bestuur in het basisonderwijs.*

**Omzendbrief SO 78 van 27 november 2001 betreffende zorgvuldig bestuur in het secundair onderwijs.*

4.2. Bevoegdheid

De Commissie is van oordeel dat zij rekening houdende met de aangehaalde feiten en de geldende regelgeving bevoegd is.

4.3. Advies

4.3.1. Mededelingen die de verkoop van producten of diensten bevorderen.

De onderwijsregelgeving regelt het statuut van mededelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen.

Dergelijke mededelingen zijn niet absoluut verboden. De decreetgever heeft er wel strikte beperkingen voor ingesteld.

In het basisonderwijs moet het schoolbestuur er over waken dat de door het bestuur verstrekte leermiddelen en de verplichte activiteiten vrij blijven van bedoelde mededelingen. Onder leermiddelen en activiteiten moet worden verstaan alles wat noodzakelijk is om de eindtermen te realiseren, de ontwikkelingsdoelen na te streven of de in het eigen leerplan opgenomen doelstellingen te realiseren. Het betreft alles wat daartoe aangewend wordt in de klas bij het opvoeden en leren: leermiddelen (leerboeken, agenda, geografische kaarten, foto's, folders, brochures e.a.), didactisch materiaal (video, audio, film e.a). Elke reclameboodschap (tekst, foto) bij leermiddelen of verplichte onderwijsactiviteiten die bepaalde bedrijven, producten of merken onder de aandacht brengt of suggereert is in strijd met het decretaal verbod betreffende reclame.

De onderwijsregelgeving voorziet wel een uitzondering op het verbod op reclameboodschappen bij facultatieve activiteiten in het basisonderwijs. Er mag sponsorvermelding zijn. De sponsorvermelding moet wel verenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstelling van de school en ze mag de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en onafhankelijkheid van de school niet in het gedrang brengen.

In het secundair onderwijs geldt dat de leermiddelen vrij moeten blijven van mededelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen. Met leermiddelen wordt bedoeld dat wat in het noodzakelijke onderwijsprogramma in ruime zin gebruikt wordt bij het leren. Ook activiteiten (zowel verplichte als facultatieve) moeten vrij zijn van die mededelingen maar ook hier voorziet de regelgeving in de uitzondering op het verbod zoals die voor het basisonderwijs voor de facultatieve activiteiten geldt.

Met respect voor de aldus omschreven grenzen kan het schoolbestuur verder een eigen beleid voeren op het gebied van reclame en sponsoring. De principes die de school daarbij hanteert, worden overlegd binnen de schoolraad en moeten in het schoolreglement worden verwoord. Verder kan een bedrijf/organisatie zich in een school enkel manifesteren mits uitdrukkelijke toestemming van het schoolbestuur en/of directie.

4.3.2. Toepassing

Ter zitting wordt de Commissie een toelichting gegeven bij de mogelijke inhoud van het geschenkenpakket dat door de deelnemende scholen aan de afgestudeerde leerlingen zal overhandigd worden. De initiatiefnemer toont in zijn presentatie vooreerst een aantal voorbeelden van stalen en voordeelbonnen. Daarbij is sprake van merkproducten (schoolmaterialen en andere materialen zoals verzorgingsproducten en voedingswaren), van winkelketens (gaande van kleding- en schoenenzaken over boekenhandels tot kapperszaken), en van een aantal bedrijven en organisaties in de vrijetijdssector. Daarnaast zal het pakket informatie bevatten van een aantal overheidsorganisaties en organisaties met een erkend maatschappelijk doel.

De vraagsteller benadrukt dat het geschenk moet beschouwd worden als een educatief pakket, dat niet vanuit een commerciële insteek wordt gelanceerd. Het pakket moet voor de leerlingen beschouwd worden als een “good luck” pakket met een aantal verantwoorde producten en voor de ouders als een hulp bij de kostelijke overgang naar het secundair onderwijs. De aanbieders van de in het pakket opgenomen stalen en voordeelbonnen maken met hun financiële bijdrage het project mede mogelijk.

De Commissie stelt vooreerst vast dat het voorgelegde dossier met betrekking tot de inhoud van het geschenkenpakket geen definitieve gegevens bevat. Gevraagd zich uit te spreken over de toelaatbaarheid van een deelname van scholen in het licht van de regelgeving inzake reclame en sponsoring, is het dan ook onder voorbehoud van een concrete uitwerking van het project, dat de Commissie de hiernavolgende overwegingen onder de aandacht van de vraagsteller brengt. Zij behoudt zich echter het recht voor om mogelijke vragen en klachten in verband met het project te toetsen aan de decretale regelgeving.

Leermiddelen in het basisonderwijs en het secundair onderwijs en verplichte activiteiten in het basisonderwijs dienen vrij te zijn van mededelingen die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel hebben de verkoop van producten of diensten te bevorderen.

In voorliggend dossier zou het geschenkenpakket door de lagere scholen worden uitgedeeld aan de afgestudeerde leerlingen ter gelegenheid van de proclamatie. Naar het oordeel van de Commissie worden de leerlingen aldus niet met het geschenk geconfronteerd binnen de contouren van het noodzakelijke opvoedings- en onderwijsproces in strikte zin.

In zoverre het echter de bedoeling zou zijn het starterspakket te gebruiken bij de start van het 1^e leerjaar in het secundair onderwijs, moet erop gewezen worden dat vermeldingen van welbepaalde merken of bedrijven - onder welke vorm ook - het pakket (of onderdelen daarvan) ongeschikt maken als leermiddel.

Dat het geschenkenpakket niet aan bod zou komen binnen het onderwijsproces in strikte zin, neemt niet weg dat de scholen zich ook buiten die context terughoudend dienen op te stellen bij het zichtbaar maken van merken en bedrijven. Voor niet verplichte activiteiten in het basisonderwijs zijn mededelingen aanvaardbaar die “louter attenderen op het feit dat de activiteit of een gedeelte van de activiteit ingericht werd door middel van een gift, een schenking of een prestatie om niet of verricht onder reële prijs door een bij name genoemde natuurlijke persoon, rechtspersoon of feitelijke vereniging”.

In zoverre het voorgelegde project zou kunnen worden opgevat als een educatief project, in essentie gericht op het verspreiden van informatie over maatschappelijk relevante thema's, organisaties of activiteiten, staan vermeldingen van merken en bedrijven die te beschouwen zijn als een discrete sponsorvermelding in de betekenis die het decreet daaraan geeft, voor de Commissie niet in de weg dat de scholen leerlingen het pakket overhandigen indien dat gebeurt buiten het onderwijsprogramma in strikte zin.

Zoals het project echter momenteel wordt voorgesteld, zouden de leerlingen via de school een pakket ontvangen waarin onder meer stalen en voordeelbonnen van verschillende merken en bedrijven zijn opgenomen. Daarmee wordt naar het oordeel van de Commissie verder gegaan dan een discrete vermelding van sponsors die een bijdrage hebben geleverd om het project financieel mogelijk te maken.

Door het toevoegen van stalen en voordeelbonnen is de actie volgens de Commissie immers mede gericht op het verhogen van merk- en naambekendheid bij de leerlingen en worden ouders hoe dan ook georiënteerd naar bepaalde winkelketens. Dat de stalen en voordeelbonnen ook betrekking zouden hebben op producten of winkelketens die bezwaarlijk in verband kunnen worden gebracht met schoolmaterialen of schoolgerelateerde aankopen, maakt het nog moeilijker om het voorliggend project als een zuiver educatief starterspakket te beschouwen.

Hierbij kan bovendien nog in herinnering worden gebracht dat speciaal voor het basisonderwijs de commissie bij herhaling wees op de bijzondere gevoeligheid van jonge leerlingen met betrekking tot reclame (CZB/V/KBO/2003/21, 3 november 2003; CZB/V/KBO/2007/156, 5 februari 2007).

Waar de vraagsteller het initiatief in eerste instantie aankondigt als een educatief starterspakket, kan de Commissie er dan ook niet omheen dat het project er, in de huidige vorm, ook op gericht is leerlingen vertrouwd te maken met welbepaalde merkproducten en ouders stimuleert aankopen te doen in welbepaalde winkelketens, en bijgevolg tevens moet worden beschouwd als een publicitaire actie. Het is echter niet te verzoenen met de pedagogische opdracht van scholen om zich in te schakelen in het verspreiden van commerciële boodschappen en mee te werken aan het verhogen van omzet en inkomsten van commerciële privé-bedrijven. De deelname van scholen aan dergelijke actie houdt dan ook een strijdigheid in met de decretale principes inzake toegelaten reclame en sponsoring.

4.3.3. De Commissie komt tot volgend advies:

Het is de scholen in beginsel toegelaten om buiten het onderwijsprogramma in strikte zin, aan de leerlingen een educatief starterspakket met discrete sponsorvermelding te overhandigen.

Het project in de huidige vorm moet, door de aanwezigheid van stalen en voordeelbonnen van welbepaalde merkproducten en winkelketens, echter tevens beschouwd worden als een publicitaire actie waaraan de deelname van scholen niet toelaatbaar is.

Verder stelt de Commissie vast dat het voorgestelde project onvoldoende definitieve gegevens bevat om na te gaan of het project zonder de aanwezigheid van voormelde stalen en voordeelbonnen wel toelaatbaar zou zijn. De Commissie kan daaromtrent dan ook geen definitief standpunt innemen en zij behoudt verder de vrijheid om vragen en klachten in verband met het voorgestelde project te toetsen aan de decretale regelgeving.

Brussel, 3 juni 2016

Marleen Broucke
Secretaris

Bengt Verbeeck
Voorzitter